

محمد علی یزدانی بخش

سیاست مالی

در شماره دوم «نشریه» سیاست مالی باختصار تعریف و هدفهای مهم آن شرح داده شد در این شماره شمه‌ای از سیاست مالی که مربوط بتأثیر مالیاتها در وضع اقتصادی مملکت است و نشان میدهد که چگونه این سیاست موجب برگرداندن سرمایه از بعضی راهها و هدایت آن براههای دیگر میگردد بیان خواهد شد.

موارد مطالعه از قانون مالیات بر درآمد ایران گرفته شده است و چون بجزریان اوضاع مالی و اقتصادی مملکت خود تا حدی آشنا هستیم بهتر میتوانیم تأثیر این قانون را در شئون اقتصادی مملکت ملاحظه کنیم همه میدانیم که خرید و فروش زمین در چند سال اخیر بصورت رایجترین کارها درآمده و هیچ کاری پرسودتر از آن نبوده است قیمت زمین روز بروز بالا میرفت و هر روز بعلتی ساختگی و غیر منطقی بورس بازان قیمت اراضی گوشه‌ای از تهران را بطور سرسام آوری ترقی میدادند و خریداران و فروشندگان زمین از بنرأه منافع سرشار میگردیدند و کارو کسب عدمای فقط همین شده بود و بسیاری اشخاص بهر طریق بود پولی فراهم میکردند و در راه خرید و فروش زمین بکار میانداختند و پس از مدت کوتاهی منافع سرشاری عائدشان میشد تجارت زمین تجارتنی بی ضرر بود زیرا قیمتها سیر صعودی داشت و بهمین جهت سرمایه‌ها بجای اینکه متوجه رشته‌های صنعتی و تولیدی شود بطرف معاملات اراضی متمایل شده بود ادامه این وضع موجب میشد که باقتصاد مملکت لطمه وارد آید و ضمناً کار کسانی که بخرید زمین فقط بقصد تهیه مسکن احتیاج داشتند روز بروز سختتر شود باینجهت برای جلوگیری از این وضع دولتها یکبار در سال ۱۳۳۱ و یکبار در سال ۱۳۳۷ بفکر افتادند که مالیاتی بر اراضی وضع نمایند قانون مالیات بر اراضی که در

سال ۱۳۳۱ وضع گردید چندان دوام نیافت. ولی طبق قانون اصلاحی مالیات بر درآمد ۱۳۳۷ صاحبان اراضی مجدداً مکلف شدند که در سال معادل یک درصد ارزش زمین خود را بر اساس قیمت منطقه‌ای بعنوان مالیات بپردازند هر چند هنوز مالیات قابل توجهی ازینراه وصول نگردیده ولی همین برقراری مالیات موجب رکود بازار زمین شده و خریداران برای احتراز از زیرداخت مالیات در خرید دست نگه داشته‌اند و فروشندگان نیز بامید تغییر وضع و همچنین بعلت اینککه حاضر نیستند در قیمت اراضی خود تنزلی بدهند از فروش خودداری مینمایند و اگر معذالک ترقی در قیمتها دیده میشود بعلت ترقی قیمت سایر اجناس و بسته بافزایش میزان پول در جریان و کم شدن قدرت خرید آن میباشد ولی بهیچوجه آن ترقی نا معقول و سریع که قبل از این قانون در قیمت اراضی وجود داشته دیگر وجود ندارد البته این نکته را هم باید توجه کرد که در آغاز کار انتظار نمیرفت وضع مالیات مزبور تا این درجه مؤثر باشد و آن ترقی سریع و گرمی بازار زمین را تبدیل بسردی و رکود کنونی نماید و بنظر میرسد که تأثیر روحی این قانون از تأثیر مادی آن بیشتر بوده و بعید نیست بتدریج که صاحبان اراضی بپرداخت این مالیات خو گرفتند و خریدار و فروشندگان بآن عادت کردند بازار زمین اگر هم رونق اولیه خود را بدست نیاورد لااقل از این سردی و رکود هم خارج گردد اما بهر حال شك نیست که سرمایه‌ها با اتخاذ این سیاست ازینراه بر گردانده شده و براه تجارت و تولید هدایت شده‌اند و این نمونه‌ای از تأثیر سیاست مالی در اقتصاد مملکت و امر سرمایه‌گذاری است.

در قانون مالیات بر درآمد موادی است که تمام یا قسمتی از مالیات مؤدیان بشرط آنکه سرمایه‌های خود را در راههایی که قانون مقرر داشته بکار بیندازند بخشوده میشود باید دانست که هدف سیاست مالی تنها این نیست که منابعی برای تحصیل درآمد پیدا کنند و چه بسا که دولت باید بخاطر پیشرفت وضع اقتصادی مملکت و بمنظور افزایش تولید محصولات فلاحتی یا صنعتی یا رونق کار تجارت از قسمتی از منابع درآمد خود چشم پیوشد در قانون مالیات بر درآمد موادی بر میخوریم که

اجرای آنها موجب تقویت یکی از هدفهای مذکور است و اینک آنها را بر حسب نوع معافیت و نتیجه ای که مورد نظر بوده است مورد بحث قرار میدهیم .

الف - از نظر صنعتی - در آمد کارخانه های مولد برق که در دهات و قصبات ایجاد میشود بطور دائم و در شهرها تا پنج سال از تاریخ بهره برداری از تأدیه مالیات معاف شده اند و همچنین برای کارخانه ها و مؤسسات تولیدی جدیدالتأسیس که مرکز فعالیت آنها در شهرستانها باشد معافیتی مقرر گردیده و نیز نصف در آمد کارخانه های صنعتی و تولیدی و همچنین شرکتها و کتھائیکه برای استخراج و تصفیه و ذوب مواد معدنی تشکیل شده یا بشوند بطور دائم از پرداخت مالیات معاف گردیده است برای مملکتی که در حال توسعه اقتصادی است و هنوز در شهرها و قصبات آن یا اصلا از برق خبری نیست و یا اگر هست در حکم نبودن آنست تشویق مردم بایجاد کارخانه های برق بک کار بسیار ضروری است و همچنین بانوجه باینکه قسمت عمده فعالیت تجارتنی و صنعتی در تهران تمرکز یافته و سرمایه ها درین حوزه متراکم شده است دادن امتیاز بکسانیکه در شهرستانها بتأسیس کارخانه میپردازند امری مفید است و نیز از آنجائیکه قسمت عمده منابع معدنی مادست نخورده مانده است ناگزیر باید باشخاص یا شرکتهائیکه باینکار دست میزنند مساعدتهائی بشود و مزایائی برای آن منظور گردد تا کسانیکه قصد سرمایه گذاری دارند با در نظر گرفتن این امتیازات سرمایه خود را در اینگونه راهها بکار بیندازند . در اینجا ذکر این نکته بیفایده نیست که تنها سرمایه برای انجام این منظور کافی نیست بلکه تخصص نیز عامل بسیار مهم و مؤثری است و همگام بایجاد سرمایه باید ب فکر تربیت متخصص و یا وارد کردن آن از خارج بود و چون این موضوع از بحث ما خارج است در اینجا بهمین اشاره اکتفا میشود .

ب - از نظر کشاورزی - در قانون مالیات بر درآمد نظر تشویق مردم به آباد کردن زمین و افزایش تولید مقررانی گنجانده شده است هر چند در کشور پهناوری مثل ایران باید نسبت با افزایش تولید و آبادانی دهات توجه بیشتری مبذول گردد و تدابیری برای بالا بردن سطح تولید که در وضع اقتصادی مملکت خیلی مؤثر است

انتخاب شود و آنچه در قانون مالیات بر درآمد گفته شده کافی نیست معذالك بشرح آن پرداخته میشود.

در قانون در آمدی که در نتیجه ایجاد تلمبه یا ساختمان سد و نهر و قنات جدید و یا چاه عمیق در املاک مزروعی بدست آید تا مدت ده سال از تاریخ بهره برداری از پرداخت مالیات معاف است این ماده برای تشویق کسانی گذاشته شده است که با آبادانی ملکی دست میزنند و در مقابل مخارج و زحماتی که متحمل میشوند تا ده سال از مالیات و تماس و مراجعه مأمورین وصول آسوده‌اند و یا بخاطر آبادانی خوزستان در آمد اراضی خالصه آنحوزه را که باشخاص واگذار شده یا میشود تا پنج سال از تاریخ بهره برداری از تأدیه مالیات معاف نموده‌اند و بمنظور مکانیزه کردن زراعت و تشویق در بکار بردن ماشینهای زراعتی جدید باشخاص یا شرکتها یکبار این قبیل ماشینها و وسایل را اجاره میدهند و در مقابل اجاره یادست‌مزد دریافت میدارند معافیت مالیاتی اعطاء شده است.

ج - از نظر رفاه اجتماعی - زارعین طبق قانون مزبور از پرداخت مالیات

معاف شده‌اند و شرکتهای تعاونی تولید و مصرف و صندوقهای روستائی نیز بخشوده شده‌اند باید دانست که وجود شرکتهای تعاونی و صندوقهای روستائی در بهبود وضع زارعین مؤثر است و کشاورزان در موقع احتیاج بیول بجای آنکه محصول خود را با قیمت نازل باشخاص سودجو و طماع بطور سلف بفروشند میتوانند با شرایط نسبتاً سهل از صندوقهای روستائی وام دریافت و احتیاجات خود را برطرف کنند و با اشیاء مورد نیاز خود را با قیمت مناسبتری از شرکت تعاونی بخرند.

البته معافیتهای دیگری نیز در قانون مزبور هست که چون جنبه اقتصادی ندارد در این مقاله مورد بحث قرار نمیگیرد.

مطلب قابل توجه آنکه برای نتیجه گرفتن از یک سیاست مالی باید هماهنگی کافی بین دستگاههایی که مالیه و اقتصاد مملکت را اداره میکنند باشد تا نتیجه مطلوب عاید گردد و اگر هر دستگاهی بدون اطلاع و بدون مطالعه در باب کاری که دستگاه

دیگری میکند تصمیمی بگیرد چه بسا که اقدامات و تصمیمات متناقض نه تنها موجب میشوند که نتیجه مطلوب عاید نگردد بلکه بی نظمی و اختلال در امور اقتصادی حاصل میگردد مثلاً در باب معافیت کارخانه های برق همانطوریکه گفته شده نظر آن بوده است که با اعطای معافیت مالیاتی مردم بایجاد کارخانه برق تشویق شوند و در این راه سرمایه گذاری کنند و در نتیجه مردم شهرستانها و قصبات از نیروی برق و وسائل مدرن زندگی که بوسیله الکتریسیته کار میکنند استفاده نمایند حال فرض کنیم که اجرای مقررات گمرکی و بانکی برای کسانی که میخواهند سرمایه خود را در این راه بکار اندازند مشکلاتی در بر داشته باشد طبیعی است که انجام منظور ممکن نمیشود و سرمایه متوجه کاری میگردد که نفع آن بیشتر و مشکلات بکار انداختنش کمتر باشد از این جهت است که در هنگام اتخاذ یک روش تازه و یک سیاست مالی جدید باید تمام اطراف و جوانب کار را بدقت نگریست و همکاری تمام دستگاههایی که بنحوی از انحاء ممکن است در اجرای این سیاست دخیل و مؤثر باشند جلب نمود تا فایده ای که در نظر است گرفته شود مطلب دیگر آنکه بنظر نگارنده این طرز معافیت مالیاتی مقرون بمصلحت نیست و بجای بخشودگی مالیاتی تعیین جایزه مناسبتر است باین معنی که تمام کسانی که درآمدی در مملکت تحصیل میکنند مشمول مالیات باشند و مکلف گردند اظهارنامه یا ترازنامه بدهند و دفاتر مالیاتی خود را برای رسیدگی ارائه نمایند و مالیاتشان محاسبه و معین شود منتهی بر حسب نوع کاری که دارند قسمتی از مالیات بعنوان جایزه از آنان دریافت نشود یا مالیاتشان دریافت و در صورتیکه بعضی وظائف مقرر در قانون عمل نمودند تمام یا قسمتی از آن بآنها مسترد شود فرض کنیم که دو نفر کالائی تهیه کرده و فروخته و یک اندازه نفع برده اند ولی یکی از آنها آن کالا را صادر کرده و دیگری در داخله آن را بفروش رسانده است مایبند بدفاتر و اسناد هر دو رسیدگی و مالیات آنها را تشخیص و مطالبه کنیم منتهی برای تشویق صادرات قسمتی از مالیات کسی را که جنس تولید شده را صادر کرده است بعنوان جایزه بگیریم یا اگر قبلاً گرفته شده است با او برگردانیم و این روش در بعضی از کشورهای اروپائی معمول

است و بنظر نگارنده اثر روحی آن بیشتر است زیرا در اثر اعطای معافیت‌های طولانی عده‌ای از مودبان مالیات بر درآمد نسبت بانجام تکالیف قانونی خود که عبارت از تسلیم اظهارنامه و ارائه مدارک و پرداخت مالیات باشد سست و سهل انگار میشوند ولی این ترتیب که خود را مؤدی بدانند و بوظایف خود عمل کنند منتهی از ارفاق‌های مقرر نیز بهره‌مند شوند بهتر از آنست که خود را اصلاً مؤدی ندانند زیرا پس از انقضای مدت معافیت شروع بپرداخت مالیات و پس دادن حساب بدستگاه وصول قدری برای آنان دشوار خواهد بود در صورتیکه اگر هم‌ساله عادت باینکار داشتند ادامه اش برای آنان دشوار نیست .

تشکیل کلاس تربیت مأمور وصول

بدنبال تشکیل کلاسهای آموزش مالیاتی در آستان دهم که خبر آن در شماره قبل با اطلاع خوانندگان گرام رسید اکنون بطوری که از پیشکاری دارائی فارس (استان هفتم) اطلاع میرسد کلاسهای تربیت مأمور وصول از اول شهریور ماه سال جاری در مرکز آن استان (شیراز) تشکیل شده است که در آن :

حسابداری - امور اداری - اصول مالیاتی - مالیات برارث - مالیات پیشه‌وران
مالیات بازرگانان - مالیات املاک - مزدوری - تدریس میشود .

ساعات تدریس همه روزه از ساعت ۵ تا ۷ بعد از ظهر و محل تشکیل کلاسها در اداره دارائی شهرستان شیراز میباشد .